

В. С. Мілаш

*До 220-річчя Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

**Навчальний посібник
для підготовки до іспитів**

Восьме видання, змінене

Харків
«Право»
2024

УДК 346(477)(075)
М60

Мілаш В. С.

М60 Господарське право : навч. посіб. для підгот. до іспитів / В. С. Мілаш. – 8-ме вид., змін. – Харків : Право, 2024. – 400 с.

ISBN 978-617-8518-15-8

У навчальному посібнику відповідно до програми курсу висвітлено питання загальної та особливої частин господарського права на основі чинного законодавства, навчальних і наукових видань.

Попереднє (7-ме) видання побачило світ у 2021 р.

Для студентів денної та заочної форм навчання, які вивчають курс господарського права, та всіх, хто цікавиться господарсько-правовою проблематикою.

УДК 346(477)(075)

© Мілаш В. С., 2015
© Мілаш В. С., зміни, 2024
© ТОВ «Видавничий дім
«Право», 2024

ISBN 978-617-8518-15-8

==== **Передмова**

Основним завданням господарського права є системне правове забезпечення ефективного та збалансованого функціонування господарського обороту для утвердження й підтримання в його межах суспільного господарського порядку.

В умовах сьогодення існує потреба в розробці та впровадженні нових підходів щодо правового регулювання господарських відносин, безперервній модернізації господарського законодавства у напрямку його наближенні до норм і стандартів ЄС. Сучасний господарський правопорядок має забезпечуватися через публічно-правові і приватно-правові засади, співвідношення часток яких під час упорядкування господарських відносин на конкретному ринковому сегменті зумовлюється реальним рівнем розвитку його інфраструктури та ступенем концентрації публічних інтересів, що мають бути реалізовані в його межах. Ефективність механізму правового регулювання господарських відносин безпосередньо пов'язана з його спроможністю своєчасно реагувати на нові тенденції та умови соціально-економічного і політичного розвитку суспільства, а також трансформації господарського обороту, створювати належні умови його функціонування та забезпечувати реалізацію всього спектра інтересів, що виникають та реалізуються в його межах.

Пропонований навчальний посібник для підготовки до іспитів з господарського права підготовлений В. С. Мілаш (доктором юридичних наук, доцентом кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого) на основі чинного законодавства, навчальних і наукових видань з метою допомоги студентам в опануванні навчальної дисципліни «Господарське право» та застосуванні у майбутній правозастосовній діяльності.

1. Поняття господарського права України. Предмет, мета та метод господарського права України

Господарське право як самостійна галузь права є цілісною системою норм, за допомогою яких здійснюється правовий вплив на господарські відносини для забезпечення ефективного функціонування господарського обороту на засадах сталого розвитку та соціальної спрямованості суспільного виробництва з метою утвердження та підтримання суспільного господарського порядку.

Предметом господарського права є господарські відносини. Не охоплюються регулювальним впливом господарського права (ст. 4 Господарського кодексу (ГК) України): майнові та особисті немайнові відносини, що регулюються Цивільним кодексом України; земельні, гірничі, лісові та водні відносини, відносини щодо використання й охорони рослинного і тваринного світу, територій та об'єктів природнозаповідного фонду, атмосферного повітря; трудові відносини; фінансові відносини за участі суб'єктів господарювання, що виникають у процесі формування та контролю виконання бюджетів усіх рівнів (до цієї ж групи відносин належать і податкові відносини); адміністративні та інші відносини управління за участі суб'єктів господарювання, в яких орган державної влади або місцевого самоврядування не є суб'єктом, наділеним господарською компетенцією, і безпосередньо не здійснює організаційно-господарських повноважень щодо суб'єкта господарювання.

Найбільш дискусійним є питання розмежування сфери дії господарського та цивільного права. З одного боку, Цивільний кодекс (ЦК) України містить положення про суб'єктів господарювання (підприємницькі товариства, фізичну особу – підприємця), про окремі види договорів у сфері господарювання тощо. Разом із тим загальні засади цивільного законодавства (так, як вони викладені в ст. 3 ЦК України) спрямовані на задоволення потреб суто цивільного (побутового) обороту, відповідно на забезпечення реалізації виключно приватних інтересів його учасників. Цивільне право не переслідує мету реалізації публічних інтересів, сформованих на ґрунті найважливіших загальносуспільних потреб (у забезпеченні економічної безпеки, ефективного використання природних ресурсів, підтримці та захисті

економічної конкуренції, відтворенні основних засобів виробництва, інноватизації виробництва тощо). Між тим *метою регулювального впливу господарського права є утвердження та підтримання суспільного господарського порядку, необхідного для забезпечення ефективного функціонування господарського обороту на засадах сталого розвитку вітчизняної економіки.*

Для узгодження всього комплексу інтересів, що виникають у сфері господарювання, та забезпечення їх гармонійної реалізації *господарським правом використовується метод рівного підпорядкування суб'єктів господарського права суспільному господарському порядку, який вимагає від усіх суб'єктів господарського права тісної взаємодії і взаємовідповідальності.* Означений господарсько-правовий метод являє собою сукупність прийомів та заходів впливу норм господарського права на господарські відносини для найбільш оптимального їх упорядкування. У числі таких прийомів слід відзначити: 1) забезпечення свободи прийняття автономних рішень суб'єктами господарських відносин у межах, дозволених законом (без такої свободи унеможлиблюється реалізація приватних інтересів учасників господарського обороту); 2) встановлення владних приписів щодо обов'язкової легалізації господарської діяльності (державна реєстрація, ліцензування та ін.) та дотримання правових режимів її здійснення, а також позитивних зобов'язань (за допомогою імперативних норм), заборон і обмежень (щодо здійснення окремих видів господарської діяльності господарюючими суб'єктами, що належать до приватного сектору економіки; щодо незаконного втручання органів державної влади та місцевого самоврядування в господарську діяльність суб'єктів господарювання тощо); 3) надання рекомендацій (за допомогою диспозитивних норм) тощо.

2. Поняття, ознаки та види господарських відносин. Учасники відносин у сфері господарювання

Предметом господарсько-правового регулювання є відносини, що виникають у сфері господарювання (господарські відносини) та на які спрямовано регулювальний вплив господарського права.

Передмова	3
1. Поняття господарського права України. Предмет, мета та метод господарського права України.....	4
2. Поняття, ознаки та види господарських відносин. Учасники відносин у сфері господарювання.....	5
3. Основні принципи правового регулювання господарських відносин та їх значення під час здійснення господарсько – правового впливу	8
4. Система господарського законодавства України. Напрями модернізації господарського законодавства	9
5. Поняття та види господарської діяльності. Відмежування господарської діяльності від господарського забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів	12
6. Поняття, ознаки та класифікація суб'єктів господарювання.....	14
7. Фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності.....	17
8. Підприємство та його види.....	19
9. Державні унітарні підприємства та їх види	22
10. Установчі документи господарських організацій. Вимоги до оформлення документів, які подаються державному реєстратору	27
11. Правове регулювання реєстрації суб'єктів господарювання. Державний реєстратор	30
12. Поняття та види господарських товариств.....	36
13. Особливості правового статусу акціонерного товариства	38
14. Порядок створення акціонерного товариства	40
15. Правовий статус товариства з обмеженою відповідальністю	42
16. Особливості правового статусу повного товариства	45
17. Правовий статус командитного товариства.....	47

18.	Поняття та види кооперативів. Порядок управління кооперативом	48
19.	Господарські об'єднання (асоціації, корпорації, консорціуми, концерни)	51
20.	Холдингові компанії	55
21.	Торгово-промислові палати	58
22.	Товарні біржі	60
23.	Права та обов'язки товарної біржі та членів товарної біржі	64
24.	Речові права у сфері господарювання: право власності, право господарського відання, право оперативного управління та інші	69
25.	Майно суб'єктів господарювання та джерела його формування	71
26.	Майновий стан та облік майна суб'єктів господарювання. Оцінка майна та майнових прав	74
27.	Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності	77
28.	Поняття та види господарських зобов'язань. Підстави виникнення господарських зобов'язань	80
29.	Поняття господарського договору. Істотні умови господарських договорів.....	82
30.	Порядок укладення господарських договорів.....	84
31.	Порядок зміни та розірвання господарських договорів.....	91
32.	Загальні умови виконання господарських зобов'язань. Підстави припинення господарських зобов'язань	93
33.	Підстави та наслідки визнання господарського договору недійсним.....	96
34.	Поняття, умови та правові форми державно-приватного партнерства.....	99
35.	Особливості договорів, укладених в рамках державно- приватного партнерства	102
36.	Поняття та форми господарсько-правової відповідальності.....	104
37.	Поняття та види санкцій у господарському праві	107
38.	Відшкодування збитків.....	110

39.	Штрафні санкції	112
40.	Оперативно-господарські санкції	114
41.	Адміністративно-господарські санкції	115
42.	Поняття та значення державного регулювання економіки. Засоби державного регулювання господарської діяльності.....	118
43.	Ліцензування: порядок видачі, переоформлення та анулювання ліцензій	120
44.	Державна система стандартизації та її правові джерела. Види стандартів в Україні	124
45.	Оцінка та підтвердження відповідності. Декларація про відповідність та знак відповідності технічним регламентам.....	127
46.	Правові джерела регулювання ціноутворення в Україні. Види цін та тарифів, порядок їх встановлення. Відповідальність за порушення законодавства про ціни	130
47.	Державна допомога. Державна підтримка малого підприємництва.....	133
48.	Контроль за здійсненням господарської діяльності. Порядок проведення перевірок суб'єктів господарської діяльності.....	137
49.	Державна регуляторна політика.....	142
50.	Поняття неплатоспроможності та банкрутства	144
51.	Підстави та порядок порушення справи про банкрутство ...	146
52.	Стадії провадження у справах про банкрутство	148
53.	Розпорядження майном боржника	151
54.	Санація у справі про банкрутство	154
55.	Ліквідація у справі про банкрутство. Ліквідаційна маса	157
56.	Оплата витрат, пов'язаних з проведенням ліквідаційної процедури та черговість задоволення вимог кредиторів	161
57.	Поняття економічної конкуренції. Загальна характеристика правопорушень у сфері конкуренції.....	164
58.	Правовий статус Антимонопольного комітету України, його структура та компетенція	167
59.	Антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання.....	169

60.	Зловживання монополюючим становищем на ринку	172
61.	Контроль за концентрацією суб'єктів господарювання.....	174
62.	Недобросовісна конкуренція та форми її здійснення.....	177
63.	Антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів організаційно-господарського управління та контролю	180
64.	Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.....	181
65.	Поняття суб'єктів природних монополій та суміжних ринків. Органи, що здійснюють державне регулювання діяльності природних монополій	183
66.	Порядок розгляду справ про порушення конкурентного законодавства. Стадії розгляду справ	186
67.	Торговельна діяльність як різновид господарської діяльності. Види торгівлі та торговельної діяльності	189
68.	Поняття товару та особливості правового режиму обігу окремих його видів. Ліцензування та патентування торговельної діяльності.....	191
69.	Організаційні форми торговельної діяльності.....	194
70.	Порядок обліку торговельних операцій. Правове регулювання застосування реєстраторів розрахункових операцій та розрахункових книжок.....	196
71.	Правове регулювання торгівлі спиртом, алкогольними напоями, тютюновими виробами ...	200
72.	Правове регулювання деяких видів посередницько-торговельної діяльності: поставка, енергопостачання, оренда майна, лізинг.....	204
73.	Зовнішньоекономічні відносини як об'єкт правового регулювання. Джерела правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності	207

74.	Зовнішньоекономічний контракт: поняття, порядок укладання. Вимоги до форми контракту. Право країни, що визначає права та обов'язки сторін.....	210
75.	Базисні умови поставок	213
76.	Платіжні умови та джерела їх регулювання.....	218
77.	Захисні застереження	221
78.	Арбітражне застереження. Порядок розгляду справ інститутами міжнародного комерційного арбітражу	224
79.	Договір міжнародної купівлі-продажу товарів	227
80.	Ліцензійні зовнішньоекономічні угоди	229
81.	Франчайзингові зовнішньоекономічні угоди	231
82.	Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах членства України в СОТ. Ліцензування та квотування ЗЕД	234
83.	Поняття фінансової операції та її ознаки	237
84.	Поняття ринків фінансових послуг, їх правове регулювання. Поняття та види фінансових послуг	239
85.	Коло суб'єктів, які мають право надавати фінансові послуги. Реєстрація та ліцензування діяльності фінансових установ. Суміщення надання певних видів фінансових послуг	241
86.	Заходи впливу у разі порушення законодавства, що регулює діяльність із надання небанківських фінансових послуг	244
87.	Система та суб'єкти первинного та державного фінансового моніторингу. Фінансові операції, що підлягають обов'язковому та внутрішньому фінансовому моніторингу	247
88.	Поняття банківської системи України, її структура. Державна реєстрація юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, отримання банківської ліцензії.....	250
89.	Правове становище Національного банку України.....	256
90.	Форми регулювання банківської діяльності і надзору Національного банку України та його повноваження. Індикативне та адміністративне регулювання банківської діяльності	262

91.	Система банківських операцій	266
92.	Розрахунково-касові операції банків	268
93.	Банківські рахунки. Порядок відкриття та закриття банківських рахунків.....	270
94.	Правове регулювання касових операцій банків. Права і обов'язки сторін за договором на розрахунково – касове обслуговування	274
95.	Правові основи безготівкових операцій у народному господарстві	277
96.	Кредитні операції банків. Види банківського кредиту (банківської позики)	279
97.	Поняття страхової діяльності. Суб'єкти ринку страхових послуг	282
98.	Компетенція уповноважених органів у сфері нагляду за здійсненням страхової діяльності. Контроль та нагляд за здійсненням страхової діяльності	285
99.	Правовий статус страховика. Посередницька діяльність у сфері страхування	291
100.	Правові особливості договору страхування.....	294
101.	Поняття та організація ринків капіталу в Україні. Його учасники та регулятори.....	299
102.	Цінні папери та їх класифікація	305
103.	Державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків	308
104.	Облік права власності на цінні папери. Національна депозитарна система.....	318
105.	Правове регулювання емісії цінних паперів в Україні.....	324
106.	Види професійної діяльності на фондовому ринку.....	329
107.	Діяльність з торгівлі фінансовими інструментами	334
108.	Діяльність з організації торгівлі фінансовими інструментами.....	337
109.	Поняття та кваліфікаційні ознаки інвестиційної діяльності.....	343
110.	Класифікація та види інвестиційних договорів. Інвестиційні договори з особливим суб'єктним складом (концесійні угоди, угоди про розподіл продукції).....	347

111. Інститути спільного інвестування та особливості їх організаційно-правових форм та порядку діяльності	357
112. Правове регулювання іноземного інвестування. Усунення дискримінації вітчизняних інвесторів та підприємств, заснованих ними, у порівнянні з підприємствами з іноземними інвестиціями	363
113. Правові режими інвестиційної діяльності	367
114. Інвестування резидентами України за межами України (за кордон).....	369
115. Поняття інновацій та інноваційної діяльності. Джерела правового регулювання інноваційної діяльності	371
116. Органи державного регулювання інноваційної діяльності.....	374
117. Зміст державного регулювання інноваційної діяльності	377
118. Об'єкти та суб'єкти інноваційної діяльності	380
119. Правові форми комерціалізації інноваційних продуктів: договори на створення та реалізацію науково-технічної продукції; договори передачі майнових прав на об'єкти інтелектуальної (промислової) власності, ліцензійні договори та інші.....	383
120. Спеціальні суб'єкти інноваційного ринку: технопарки, наукові парки, науково-дослідні установи	385

Навчальне видання

Мілаш Вікторія Сергіївна

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

**Навчальний посібник
для підготовки до іспитів**

Восьме видання, змінене

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 02.09.2024. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 23,3. Обл.-вид. арк. 21. Тираж 100 пр. Зам. № 166

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>

E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua

E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017